

Dünya:

1938 de Dünya Maden durumu

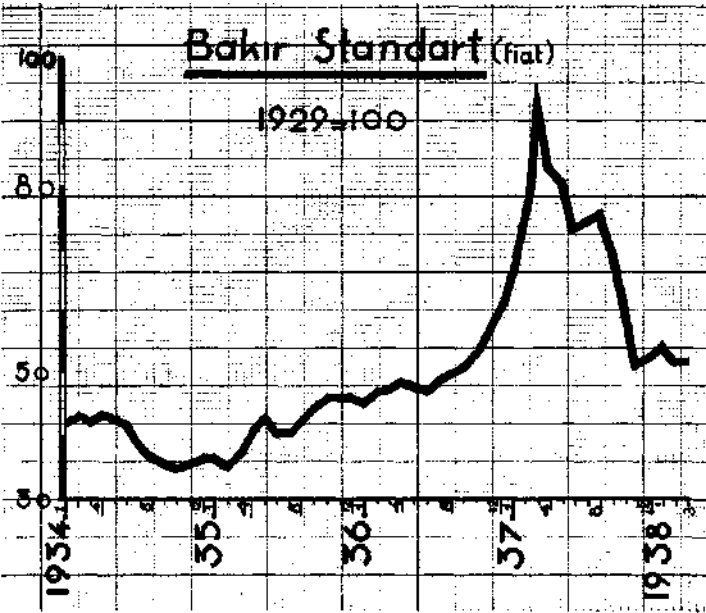
1937 ortalarına doğru dünya maden fiyatlarında başlayan hafif sukut Eylül'den sonra bilhassa Birinci Teşrinde kiriz mahiyetini almıştı, fakat bilahare fiatlarda gözüken istikrar 1938 senesinde yeni taleplerle daha müsait bir veçheye gireceği tahmin ediliyordu.

Bu görüşler hilâfına olarak son aylarda yeniden mühim fiat düşüklükleri olmuştur. Demir sanayii kapasitesinin çok altında çalıştığı bir takım mühim bakır

madenlerinin de kapatıldığı ve bazılarında istih-salâtın tahdidine gidildiği haber alınmaktadır.

Dünya silâhlanma yarışının son hızla devam etmesine rağmen bu hâdisenin menşei 1939 krizinin de mebdde noktası olan Amerikadır. New York borsasının satış indeksi daima cihan maden fiyatlarında müessir olmaktadır. Bunu göz önünde tutarak esas ham maddelerden bazılarının vaziyetini tetkik edelim :

Bakır, bu senenin ilk ayında Londra borsasında

41.8/6 1/2 İngiliz lirası fiat temin etmiştir, 1937 yılı İkinci kâunda ise 51. 10/10 dur. Stok miktarı da Birinci kâunda 471.752 iken İkinci kâunda 505.969 tona çıkmış bulunmaktadır.

Şubat 1938 de bakırın vasatî fiatı 39. 12/10 iken 1937 nin aynı ayında 59. 5/6 dir. Şubat nihayetinde stok yekûnu 529.853 ton olmuştur.

Mart ayında bakır fiyatında büyük bir tahavvül görülmemekle, bir ay evvelki seviyesini 39.16/4 İngilizle muhafaza etmektedir. Şu kadarki bir sene evvel aynı zamana tekabül eden fiyat vasatı 72, 8/11 İngiliz lirasıdır, Hattâ 1937 yılı Mart ayı ortalarında elektrolitik fiyatını 80. 5/— İngiliz lirası olarak görüyoruz ki, 1929 krizinden sonra ilk ve en yüksek fiyat kotasyonu idi. Bu ay zarfında da yine teza-yüt ederek stok miktarı 540.252 ton olmuştur.

Şimdi dünya piyasasına müessir olduğunu yazdığımız Birleşik Amerikada bakırın ilk üç aylık vaziyetinin mukayeseli hulâsasını görelim :

	1 9 3 7	<u>1 8 3 8</u>
A. B. D. istihsalâtı	223.006	190.977
” ” ” İstihlâki	250.252	85.704
” ” ” Stok	121.448	342.785

Görülüyor ki 1937 yılı istihsalâtı 1938 çok üstündedir. Fakat buna mukabil 1937 nin istihlâki istihsalinin fevkindedir, 1938 bakır istihsalinin bir sene evvelkine nazaran azalışı ile istihlâkin azalışı arasında nisbet çok mühimdir. Bu yüzden de Birleşik Amerikada stok bir sene evvelkine nazaran üç misline yakın denecek bir miktarda artmıştır. Şu konjonktürel sebep ortaya çıktıktan sonra ham maddelerin istisgar edilmeyecek olan son fiyat düşüklüğünün menşe noktası bir kere daha tebarüz eder. Vakıa Amerika Birleşik Devletlerinin son zamanları da dünya bakır ticaretindeki mevki eskiye nisbeten zayıflamaktadır. Fakat bu zayıflayış beynelmilel piyasadaki tesirini henüz izale edecek bir mahiyette değildir. İşte adetleri :

Seneler	Dünya istihsalâtı	Avrupa istihsalâtı	A. B. D. istihsalâtı
1913	1.022.200	193.550	590.000
1929	1.950.420	166.420	1.069.500
1932	918.400	157.300	280.000
1937	2.178.000	236.000	810.000

Görülür ki, dünya fonderi bakır istihsalinde Birleşik Amerika Devletleri harpten evvel dünya istihsalinin yarısından fazlasını temin ettiği halde - 1929 kriz yılı mebdede yılı müstesna - mevkiini kaybetmiştir. Listede açık olarak görülen diğer bir nokta da fazla istihsal yüzünden Amerika Birleşik Devletleri ne kadar müessir olmuşsa da kriz yılları da bu ülkede istihsal azalışında o derece âmil olmuştur. İşte, 1929 yılında 1.069.500 ton olan istihsal, 1932 de 280.000 tona düşüyor. Hattâ 1933 yılında Amerika Birleşik Devletlerinin umumi istihsalâtı 245.000 tona kadar düşmüştür. Halbuki büyük krizin devamı müddetince Avrupanın 1929 a nisbeten istihsal azlığı 1931 de takriben 6.000 e 1932 de de 9.000 tonluk bir tenakus kaydedilmektedir. Bu yılların haricinde Avrupa bakır istihsalî seyrinin artışı hende sî bir intizam göstermektedir.

Bakır istihsalinde Birleşik Amerikaya yekûn itibarile Avrupa kuvvetli bir rekabet havası estirmese de umumî harpten sonra yeni çıkan diğer müstahsiller

seneler geçtikçe kendini daha esaslı hissettirmeğe başlamıştır. Bunların başlıcaları ve istihsâl yekûnları :

	1 9 1 3	1 9 2 9	1 9 3 2	1 9 3 7
	(Ton)	(Ton)	(Ton)	(Ton)
Belçika kongosu	7.000	125.000	55.000	150.000
Rodezya	—	6.000	70.000	175.000
Kanada	19.000	72.000	96.000	200.000
Şili	44.000	303.000	97.000	385.000

Umumî harbe tekaddüm eden senede Belçika kongosu, Rodezya, Şili, Kanada nin takriben 70.000 tonluk bir yekûn ile dünya piyasasında ismi geçerken bugün 910.000 ton gibi umumî istihsâlatın nisfina yaklaşan bir yekûn elde etmişlerdir.

İstihlâk vaziyetine gelince : Avrupa daima ön saftaki mevkiini muhafaza etmektedir. İşte aynı senelerde Avrupa ve Amerikanın istihlâk rakamları :

	1 9 1 3	1 9 2 9	1 9 3 2	1 9 3 7
	(Ton)	(Ton)	(Ton)	(Ton)
Avrupa	651.660	780.000	559.880	1.074.000
Amerika B. D.	312.000	1.015.000	305.000	786.000

Bakırın istihlâk rakkamlarında dikkati çeken nokta Birleşik Amerikada Avrupa nazaran daha istikrarsız olmasıdır. 1929 da Amerikada istihlâk miktarı bir milyon tonu aşılıyor; o yılki dünya istihlâki ise 1.800.000 ton kadar bir şey. Yani dünya istihlâkinin takriben % 60 sı.

Bu miktar tam üç sene sonra-1932-de 305.000 tona düşüyor. Aynı senenin umumî istihlâkindeki mevki % 30 dan biraz aşağı. Dünya krizi dolayısıyla de umumî istihlâkin 1.821.000 tondan 963.000 tona düştüğünü kaydederek düşüş nisbeti bir misli daha olduğu anlaşılır. Vakıya Avrupanın istihlâkinde de 1929 krizinin tesiri barizdir. Fakat hiç bir zaman Birleşik Amerikanınki gibi korkunç mahiyette değildir.

Şu kısa mütalaa gösteriyor ki Amerika ekonomi muhitinde, sanayi âleminde her yerden ziyade spekülâtif hava hâkim olmaktadır. Binaenaleyh : 1938 yılı fiat düşüklüğünün konjonktürel neticesi Amerikada yine daha şumullü olacağına şimdiden hükmetmek hatalı bir tahmin olmasa gerek. Bunun için 1937 ve 1938 in bazı aylık rakkamları üzerinde de kısa bir tetkik daha yaparak istidialimizi ayrıca tevsik edebiliriz. 1937 yılı İkinci kânunda Amerikada istihlâk 80.812 ton olup istihsâl ise 68.097 ton idi. Aynı aydaki stok 142.374 tondur. 1938 yılı Martında ise istihsâl 61.000 ton, istihlâk 33.000 ton, stok da 342.780 tondur.

Amerika harici diğer memleketlerde ise İkinci Kânun 1937 de bakır istihsâli 98.270, istihlâk 102.781, stok da 193.723 tondur. Mart 1938 de ise istihsâl 109.000 ton, istihlâk 126.000 ton, stok miktarı beş bin tonluk fazlasile 197.472 dir:

Bu adetler gösteriyor ki, Amerika haricindeki bakırın vaziyeti normalin üstünde ve tehlikeli değildir. Yalnız, Amerika gibi istihsâl ve istihlâk sahasında birinci safta bulunan ekonomi merkezindeki aksaklığın harice sirayet etmemesi imkânsızdır. Nitekim fiatlardaki son sukut bunun en açık misalidir. Fakat Nisan ayında da

Amerikada bakır stokunun yeniden artarak 355.666 tonu bulması üzerine faaliyetlerini tahdid etmiş bulunan bazı mühim bakır madenlerinin büsbütün kapatıldığını ve bunun da piyasada müsait tesir hasil ettiğini bazı meslek mecmularında okuduk. Bu müsait havanın 1938 yılı ikinci yarısında inkişafa doğru bir temayül göstermesi temenni olunur.

Bakırın fiyatına gelince: bakır fiyatı 1934 - ten itibaren bir istikrar ve artış göstermişti. 1935-te standard bakırın vasatı fiyatı 31. 18/7 ³/₆, 1936-38. 10/8 ³/₄, 1937-de de 54. 7/10 ¹/₉ sterling olmuştur.

1938 yılı ilk üç ayında standard bakır fiyatı 38-44 sterling arasında dalgalanmış, Nisan ayında ise 38 ile 39 İngiliz lirası arasında bir istikrar göstermişti. Fakat sene başında ibre daima sukuta doğru bir istikamet almıştı. Esaslı sukut, Mayısın üçüncü haftasında, ayın 18-inci gününden başlar. İşte Londra borsasının mezkûr hafta zarfında bakır fiyatı :

<u>Tarih</u>	<u>Standard</u>	<u>Elektrolitik</u>
17.5.938	38.—/—	42. 5/—
18.5.938	37.11/10 1/2	42. 5/—
20.5.938	35. 1/10 1/2	41.10/—
23.5.938	34. 3/ 9	38.17/6
25.5.938	33. 5/ 7 1/2	38. 5/—
27.5.938	32.11/ 3	37. 5/—

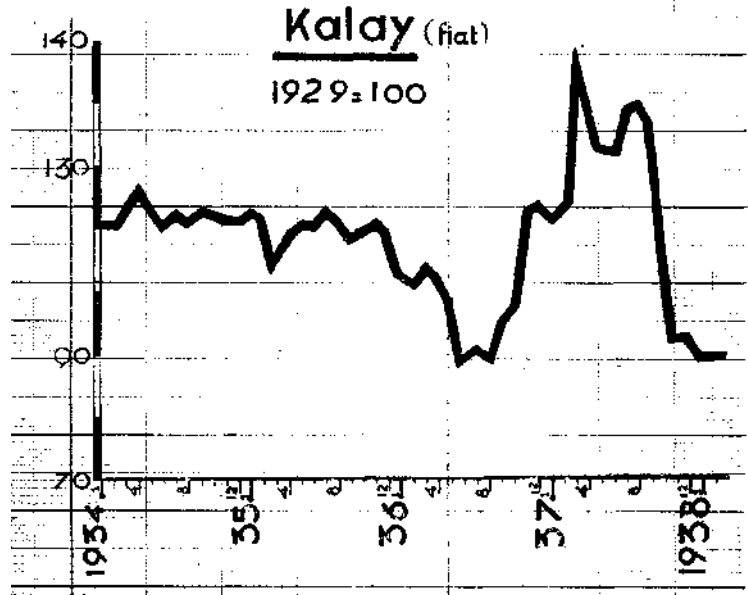
Bu tarihten sonra fiatta hafif bir sağlamlık görülmüş, Haziran bidayetinde 3.6.938 de standard bakır 34. 10/—, elektrolitik de 38. 15/— ve çıkmıştır.

Kalay :

Kalay fiyatları da son günlerde ehemmiyetli addolunabilecek bir devreye girmiştir. 1931 senesi Martında enternasyonal kartel halinde çalışmayı kabul edip anlaşmayı imzalayan müstahsiller bu anlaşmayı 1933 senesinde ikinci bir mukavele ile 1936 senesine nihayetine kadar uzatmışlardı. Uzun müzakerelerden sonra anlaşma tekrar 1941 senesi kadar temdit edilmiştir.

Anlaşmayı icab ettiren en mühim esas, dünya kalay madenleri maliyet fiyatlarının bir kısmının çok yüksek, diğerinin çok aşağı olmasından münbaistir.

Meselâ İngilterenin Cornwall kalay madenlerinde maliyet 200 İngilizden yukarı olduğu halde Malayada ve Şarkî Hindistan madenleri de galeri ve kuyuya ihtiyaç

mas etmeden istihsâl masrafı çok aşağıdır. Bilhassa bu madenlerin, umumî harpten sonra makine tesisatı ile rasyonel şekilde çalışması temin edilmiştir.

Dünya kalay madenlerinin maliyet fiatları hakkında bu mubayenet - anlaşma mevcut olmasına rağmen - tahdid hisseleri üzerinde mühim münakaşaların zuhuru- runa sebep olmuştur. Meselâ, 4.5.38 tarihinde kartel tahdidinin standard üzerinde % 40 olması teklif edilmiş ise de anlaşma olmamıştır. Avam kamarasında müstemleke nazırı MacDonald'ın vaki beyanatı bu anlaşmayı teshil etmiş ve 2.6.38 tarihinde Pariste toplanan Enternasyonal Kalay Karteli ihracat tahdidatının standard üzerinden % 45 olmasını kabul etmiştir. Standarda nazaran hisseler şu şekildedir :

<u>Memleketter</u>	<u>Standard</u>	<u>İstihsal</u> <u>% 45</u>	<u>İhtiyat fond</u> <u>% 15</u>
Belçika Kongosu	13,200	5,940	1,980
Bolivya	46,490	20,920	6,974
Fransa Hindi-Çini	3,000	1,350	450
Malaya	71,940	37,373	10,791
Hollanda Hindistanı	36,330	16,348	5,450
Nigerya	10,890	4,900	1,634
Şam	<u>18,000</u>	<u>8,100</u>	<u>2,700</u>
Yekûn	199,850	94.931	29,979

Şu izahattan sonra kalay hatlarından da bahsedelim: Kalay Karteli fiatın 200 - 230 İngiliz lirası arasında istikrar ettirilmesine ve bunun için de Kartele karşı mesul bir teşkilât vücade getirilmesine karar vermişti. Buna rağmen bilhassa dünya istihsâlinin nisfını sarfeden Birleşik Amerikada istihlâkin azalması yüzünden fiatlar yeniden sukut etmiştir. Bunun da sebebi kartelin piyasayı tanzim için elde bulundurduğu stoktan dünya stokunun çok üstün olmasına hüküm edilebiliyor. Mayıs bidayetinde yapılan tahminlere göre şu rakkamlar elde edilmiştir.

	<u>Ton</u>
Malûm olan stoklar	29.000
A. B. D. deki gizli stoklar	21.000
Bunlar harici tahmin edilen	5.000
Yekûn	55.000

Fiat vaziyetine gelince : 1937 başlangıcında 231 İngiliz lirası olan fiat 1938 İkinci Kânunda 181 İngiliz liralık bir kıymet temin etmişti. Fakat bu tarihten sonra fiat muntazaman düşerek 1.4.938 tarihinde 171. 2/6 sterling olan fiat 29.4.938 tarihinde 167. İngilize düşmüş, Mayıs ayında 153 ile 165 sterling arasında temevvüç etmiş ve 3.6.938 tarihinde Londra borsasında 175. 7/6 Sterling bir fiat temin etmiştir.

Çinko ve Kurşun :

1934 senesi nihayetinde dağılan enternasyonal çinko kartelinin yeniden tesisi hakkında son zamanlarda çıkan rivayetler bugüne kadar tahakkuk etmiş değildir. Kartel dağıldıktan sonra çinko madenlerinin istihsâli izabehaneler istihsâlinde

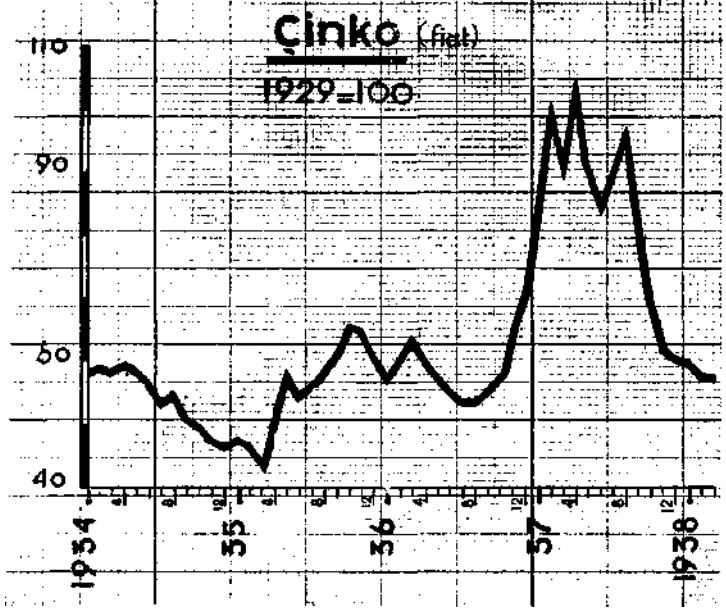
fazla olması, dünya stokunun tezayüdüne sebep olmuştur. Bilhassa son dört ayda Amerikada çinko stokunun artışı kartelin yeniden tesisi mecburiyetini hissettirmektedir.

Kurşunun fiatı çinkoya nisbeten yükseldiğini muhafaza etmekle beraber umumî vaziyet birbirine mütenazırdır denilebilir.

İşte son senelerde bu iki cevherin fiat temevvüğü :

	<u>Kurşun</u>	<u>Çinko</u>
1935 - de en yüksek	19 15/—	17. 6/3
" " " alçak	10 1/3	11. 7/6
1936 " " yüksek	28. 13/9	20.—/—
" " " alçak	14. 8/9	13. 3/9
1937 " " yüksek	36. 7/6	37. 2/6
" " " alçak	15. 10/7 1/2	14. 15/—

1938 senesinin başlangıcında 14. 16/3 olan çinko fiatı Şubat, Mart, Nisan aylarında aynı seviye etrafında temevvüç ederek Mayıs'ta 12. 4/4 1/2 - a kadar düşmüştür. 3. 6. 38 tarihinde Londra borsası çinkoya 12. 6/10 1/2 fiat kaydetmiştir. Kurşunun 2. 1. 938 - de 15. 11/3 İngiliz olan fiatı çinko temevvüçlerini takip etmiş. 17. 3. 938 - de 16. 12/6 İngiliz lirasını bulduktan sonra Nisanda yeniden tenezzül göstermiş ve 14-15 İngiliz lirası arasında kalmıştır. Mayıs ayında ise diğer metal fiatlarını takip ederek 31. 5. 38 tarihinde 13. 14/4 ve 3. 6. 38 - de 13. 11/10 1/2 İngiliz lirası olmuştur.

Metal fiatlarının son

senelerde seyrini göstermek için 1929 yılı fiat vasatîsi 100 kabul edilerek tanzim edilen grafikler yazımız arasına konmuştur.

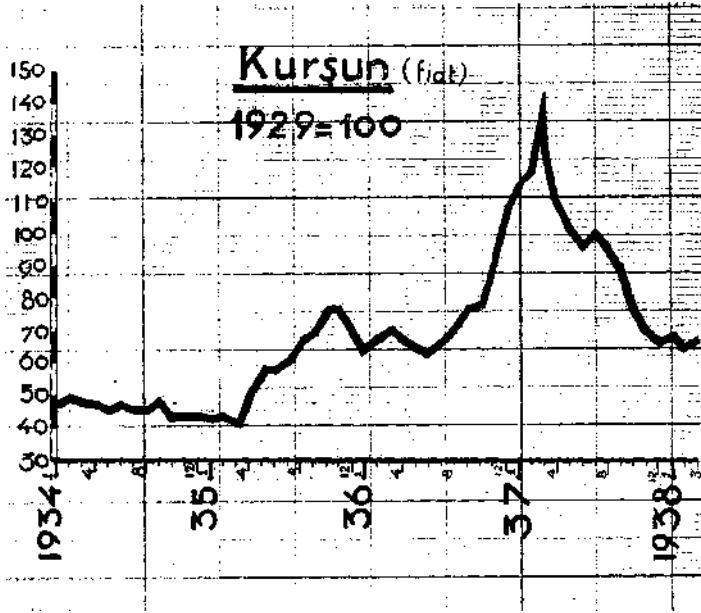
ikinci derece madenlerden 1937 yılı krom cevheri istihsâl adetleri de kısmen gelmeye başlamıştır. Yabancı meslek mecmualarında neşredilen rakkamlar şunlardır :

<u>Memleketler</u>	<u>Ton</u>	<u>Memleketler</u>	<u>Ton</u>
Rodezya	241.430	Nakliyekûn	784.889
Türkiye	198.459	Yunanistan	54.000
Cenubî Afrika	150.000	Filipin	53.000
Yeni Kaledonya	100.000	Hindistan	37.100
Kuba	95.000	Yekûn	928.989
Yekûn	784.889		

Bu rakkamların tam sıhhati şüphelidir, fakat hakikate yakındır. Çünkü Türkiye istihsâlâtı 198.000 ton olmayıp 192.000 tondur. Yani Kaledonyanın da istihsâlâtı alan 100.000 ton, şimdiye kadar vaki istihsâller »göz önünde tutulursa, çok yüksektir. Bundan başka Yugoslavya, Soviyet Rusya, Brezilya, Japonya istihsâl rakamları mevcut değildir. Buna rağmen bir sene evvelki istihsâl rakamlarile mukayyese edilirse umumî istihsâl yekûnu 1937 de mühim bir inkişaf gösterdiği anlaşılır. Meselâ Rodezyanın istihsâli 1935 de 104.240 ton, 1936 da 180.499 ton, 1937 de de 241.430 tondur.

Cenubî Afrika ittihadının da 1935 istihsâli 89.000 ton iken 1937 de 150.000 ton olmuştur. Krom isthsâlinde mühim yer almaya başlayan memleketlerden biri Filipindir. Daha 1935 yılında 1.272 ton olan istihsâlât 1936 da 11.703 ton ve 1937 de 53.000 tonu bulmuştur.

Bu artış vaziyetine göre 1937 dünya istihsâlâtını bir sene öncekine nazaran bir tahmin icab etse —1936 umumî istihsâl yekûnu 1.044.000 tondur— her halde 1.200.000 tonun üstünde olmasına hükmedilebilir. Bu yekûn ise dünya istihsâlâtının fevkinde gibi görünmektedir. Çünkü 1932 istihsâli 230.000 ton kadar idi. Vakıa bu kriz senesine has bir düşüklük ise de bu yıllara takaddüm eden yıllarda da vasatî istihsâl dört, beş yüz bin ton raddelerinde idi. Krom istihsâlâtı sahasının dünya sanayi alemindeki genişliği dikkate alınsa bile yine bu yılın istihsali normal istihsâlâtın çok fevkinde kabul olunabilir. Bilhassa 1937 sonlarına doğru başlayan demir sanayii krizi de krom sarfivatına

müessir olacağından 1937 istihsâlinden bugün mühim bir stok terakümü mevcut olması lâzım gelmektedir. Buna rağmen krom fiyatında metal madenlerinde vaki sütler mevcut olmamakla beraber umumî talepte hissedilir bir gevşeklik vardır.

Civa :

Dünya civa istihsâli de son senelerde mühim miktarda artmıştır. 1934 yılında 47.437 şişe olan istihsâlât 1935 de 91.625 şişe olmuştur. İspanyadaki civa madenlerinin istihsâlâtı azalırken, İtalya istihsâlâtı büyük bir inkişaf göstermiştir. 1935 yılında 1,120 ton olan İtalya istihsâlâtı 1936 da 1.472 tonu, ve 1937 senesinin de yalnız dokuz ayında 1.716 tonu bulmuştur. Civa fiyatlarında dikkati çeken her hangi bir tahavvül yoktur. 1938 senesinin Mart ayı vasatî fiyatı şişesi (34 kg.) 12. 6/8 İngilizdir.

Nisan bidayetinden itibaren Londra borsasında cıva fiyatı dolar üzerine kote edilmesi tekrârur ettiğinden mezkûr ayda depoda teslim fiyatı 64 dolardır.

Manganez ve Demir.

Manganez cevheri satışlarında da durgunluk kayda değer vaziyettedir. Demir sanayiine bağlı olan bu cevherin stokları son zamanlarda arttığından 48 dereceli iyi cins manganezin beher derecesi 1/7 şiling kaydetmektedir.

Demir sanayii —1938 senesi ilk aylarında demir piyasasında beklenen salah ümitleri henüz tahakkuk etmemiştir. Bilhassa Amerika demir sanayiinin yaşadığı kritik devre tevali etmektedir. Amerika Birleşik Devletlerinde normal sai esnasında çalıştırdığı yüksek fırın adedi 328 iken 1938 senesi başlangıcında yalnız 93-ü faaliyette bulunmakta idi. Bu yılın Mart nihayetinde ise bunların adedi 79-a inmiştir. Bu yüzden Amerikanın başlıca demir fabrikalarından 13-ünün 1938 senesi bidayetinden beri zarar yekûnu 4,09 milyon dolar tutmaktadır. Elyevm Amerika demir sanayii kapasitesinin ancak % 29.07 si ile çalışmaktadır. İngilterede demir sanayii vaziyeti durgun olmakla beraber Birleşik Amerika kadar sarsıntılı değildir. Şu kadar ki sene başından beri devam eden piyasa gevşekliğinin Mart ayında da devamı, talebin azlığı endişe uyandırmaktadır. Müstehlikler 1938 senesi ikinci yarısında yeniden fiyat düşüklüğü beklediğinden travers inşaat demiri ve kalın saç talebi azalmıştır.

Enternasyonal demir kartelinin 17. 2. 1938 tarihinde tesbit ettiği tenzilâtlı fiyatlar aşağıdadır :

Ticarî çelikler :	Fob Anvers	5.	5/—	altın İngiliz lirası
Adî potrel:	„	„	4.	17/6
Köşebend :	„	„	5.	8/—
Çinkolu saç:	„	„	15.	107— kâğıt

Kömür.

Demir sanayiindeki göze çarpan hareketsizlik ve bazı izabehanelerin kapatılması kömür stoklarının artmasını intaç etmektedir. Buna rağmen fiatlarda bir düşüklük mevcut değildir. Meselâ İngilterenin 1938 ilk üç aylık kömür ihracatı 8.560.000 hamule, 2.766.317ton ihrakiye, 507.590 ton kok, 108.281 ton briket. Bu miktar 1937 e nazaran hamulede 79.000 ihrakiyede 88.000, kokta 160.000, brikette de 33.000 ton noksandır. Buna rağmen fiyatlar artmıştır: Mart 1938 senesi kömürün vasatî ihracat fiyatı 20/11 şilingdir ki 1937 e nazaran 3/6 şiling bir fazlalık vardır. Birleşik Amerika Devletlerinde kömür vaziyeti Avrupaya nisbeten daha az müsaittir. Bilhassa, 1937 ikinci Teşrininde tesbit edilen asgari had, mahkeme kararile kaldırıldığından müstehlikler mubayaadan çekinmekte ve kömür piyasasında talebin azlığından dolayı son günlerde bir buhran hissedilmektedir.

Enternasyonal anlaşma vaziyetine gelince : İngiliz maden amelesinin 1926 yılındaki meşhur grevinden sonra doğan bu arzu evvelâ muayyen memleketler arasında başlamıştı. Bilhassa İngiltere kömür müstahsilleri amele grevinden sonra aralarında temin ettikleri tesanüt ile Avrupa kömür müstahsillerini 1931 Eylülünde toplayarak enternasyonal kömür piyasasındaki rekabet vaziyetini halletmek için müzakere etti. Fakat bu görüşmeler o-tarihte müspet neticeye bağlanmadı. O

günlerdeki sterling sukutu, dünya ticaretinde hükümetlerin cezrî tedbir almaları İngiliz kömür müstahsillerini yavaş harekete sevkettiğine hükmedilebiliyor, mama fihi müteakip senelerde bazı memleketlerde anlaşmalar yapıldı. Bu anlaşmaya 1934 yılında polonya da dahil oldu. Fakat bu münferit anlaşmalar beynelmilel piyasada kömüre arzu edilen tesiri hasıl etmedi. Su kadar ki, 1937 senesi Haziranında başlanan müzakere beynelmilel kok karteli kurulmasını tem/n etmiştir. Şimdi umumî kanaat bu kömürün bir şubesinde yapılan anlaşmanın umumî birlik tesisinde âmil olacağı merkezindedir.

Enternasyonal kok kartelinin 1938 senesi Nisan ve Haziran ayları için tesbit ettiği satış fiyatı 28 şilingdir. Temmuz bidayetinden itibaren bu fiat yeniden 29 şilinge çıkarılacaktır.

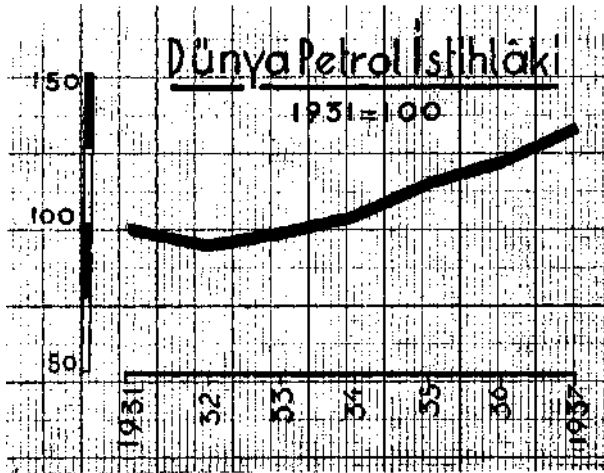
Kömür hakkındaki sözlerimize nihayet vermeden evvel Cenevredeki enternasyonal iş bürosunun neşrettiği etüdlere istinaden kömür durumunun 29-30 sene zarfında geçirdiği tahavvülü de zikrederim :

1909-1913 yıllarında Amerika Birleşik Devletlerle İngiltere dünya istihsalinin % 66-sını temin etmekte idi. 1925-1929 yıllarında bu mikdar % 60-a inmiştir. 1936 yılında ise ancak % 50 olmuştur.

Buna mukabil dünya istihsalâtında Sovyet Rusya, Japonya Hindistan ve Cenubî Afrika istihsalâtı mütemadi bir artış göstermektedir. Bu memleketlerin istihsalâtı 1909-1913 te umumî istihsalâtın % 7 - si iken, 1925-1929 da % 9 1/2 - unu 1936-da da % 17-sini temin etmiştir.

Petrol.

Petrol endüstrisinde son aylarda dikkati çeken bir durgunluk ve tereddüt vardır. Umumî harpten sonra gerek istihsal ve gerekse istihlâk sahası en geniş mikyasta artan bu maddenin son günlerdeki zaaf merkezi, dünya istihsalinin % 62.24

ünü temin eden Birleşik Amerika topraklarıdır. Esasen yazımız arasına konan grafikte de görüleceği veçhile istihsal vaziyeti son yıllarda aynı hızı muhafaza etmiş, 1929 krizi bütün yeraltı madenlerine tesir ettiği halde petrolü nüfuz sahası haricinde bırakmıştı. İstihsalin hızı istihlâk ile ayak uydurmaması, umumî piyasa durgunlukları bu maddeyi de nihayet alâkalandırması en tabîî bir netice olarak telâkki edilmektedir. Mafih; petrol üzerinde alınacak muayyen tedbirlerle vaziyetin olduğu mütehasıslar tarafından

kın bir âtide tashihini temin edecek mahiyette tekid edilmektedir.

Amerika petrol enstitüsünün istatistiklerine göre 16 Nisanda petrol durumu

bir sene evvelkine nazaran istihsal 7.280.000 varıl fazladır ki 1926 ya nazaran fazlalık 12.090.000 vardır.

Ham petrol stokuna gelince 125.496.000 varıl olup bir sene önce inden 31.474.000 varıl fazladır.

Kaliforniyada Nisan ayı ikinci haftasında gündelik vasatî istihsâl 720.000 varıl olup 1937 senesi aynı zamanına tekabül eden istihsâl miktarı 623.000 varıl idi, Mamafih, Kaliforniya hariç diğer yerlerde petrol istihsali bir sene evvel kinden daha aşağıya düşürülmüştür. Bu şerait dahilinde merkezî Amerikada benzinle mazot fiatlarında bir istikrarsızlık mevcuttur. Cenubî Teksas ve Pennsylvanya'da Nisan ayında bazı fiat düşüklüğü kaydedilmiştir.

Romanyada petrol vaziyeti Nisan ayında selaha doğru bir veçhe almıştır.

İngilterede Nisanda dahilî fiatta biraz tereffü kaydedilmiş ise de No. 3 motor benzininin fiatı toptancılar tarafından beher gallonu 1. 31/— İngilize satılmıştır. Bu fiat Mart ayında 1. 29/— İngilizdir. Mamafih, bu yükseliş ticaret mahafiline nazaran 26 Nisandan itibaren konan vergiden inbias etmektedir.

M. T. A.